Rabbinge I pakt kapitalisme aan

Wat zou er met Nederland gebeuren als het net als Italië een zakenkabinet krijgt, bestaande uit Wageningse hoogleraren? Het kapitalisme wordt flink ingeperkt: speculatiebankieren wordt afgeremd, coöperaties doen opnieuw hun intrede en het is gedaan met de hypotheekrenteaftrek.

tekst: Gaby van Caulil en Rob Rakaker **foto's**: ANP, Bart de Gouw, Guy Ackermans e.a.

Misschien moet we het maar eens zonder politiek proberen, moet de Italiaanse formateur Mario Monti hebben gedacht. Na zijn benoeming tot premier stelde hij een kabinet aan vol professoren, juristen en zakenlieden, maar zonder politici. Die zijn bijna allemaal terug te voeren naar Bocconio, een elite-universiteit in Milaan. Eén universiteit moet Italië gaan redden van de stagnatie.

Stel nou dat de crisis drastische maatregelen nodig maakt in Nederland – een gedachtenexperiment. De financiële crisis blijft landen besmetten en duwt de Nederlandse economie in een diepe recessie. Wilders weigert in te stemmen met bezuinigingen en de broze gedoogconstructie verkruimelt. Er is behoefte aan een regering die onmiddellijk doortastend kan optreden. Plotseling is daar de roep om een zakenkabinet Nederlandse stijl. En dan kijkt Den Haag naar Wageningen.

POLITIEKVRIJE UTOPIE

Na een on-Nederlands korte formatie presenteert het kabinet Rabbinge I een fris regeerakkoord en een ministersploeg vol wetenschappelijke expertise.

Wat blijkt: Wageningse ministers breken op veel punten met hun voorgangers. Het navelstaren is voorbij: Nederland moet veel nadrukkelijker internationale afspraken gaan maken. De hypotheekrenteaftrek en de huursector gaan op de schop. Speculatiebankieren en flitskapitaal worden getemd. Vlees wordt diervriendelijk gemaakt en daar gaat de consument voor betalen. Andere plannen

> **Wageningse ministers breken op veel punten met hun voorgangers. Het navelstaren is voorbij**

draait het nieuwe kabinet onmiddellijk terug: de ecologische hoofdstructuur wordt voortgezet en preventie krijgt een sleutelrol in de gezondheidszorg. De onderzoekers vergeten ook niet hun eigen thuisland: onderwijs en wetenschap kunnen rekenen op extra geld.

Is Rabbinge I een politiekvrije utopie die alle problemen oplost? Of een dictatuur van de hoogopgeleiden? Oordeel zelf. Wij weten nu in ieder geval: de koningin kan rekenen op Wageningen.

Het kabinet Rabbinge I op het bordes.

***Rudy Rabbinge* is de nieuwe premier. Rabbinge beschikt over een indrukwekkend internationaal netwerk op het gebied van de wereldvoedselvoorziening. Hij was lid van de WRR, zat tussen 1997 en 2007 in de Eerste Kamer en nam vorige week afscheid als universiteitshoogleraar. Welke plannen heeft minister-president Rabbinge?**

'Dit zakenkabinet zet in op duurzame ontwikkeling, zal zich veel meer internationaal oriënteren en zal de financiele perikelen aanpakken. Daartoe halen we de rigiditeit uit het financiële systeem. Banken worden gesplitst in zakelijke en consumentenactiviteiten, zodat de burger via de Rijksoverheid niet opdraait voor wanbeleid van bankiers. De hypotheekrenteaftrek verdwijnt. Niet meteen helemaal, maar dat hoeft ook niet. Zo komt er ruimte om te investeren in innovatie. De huidige minister, Verhagen, doet niet aan activerend innovatiebeleid. Er lijkt 1,5 miljard euro te zijn, maar dat geld is al vergeven.

Tot slot gaan we weer coöperatieve structuren bevorderen zoals in de agrarische sector, het systeem van aandeelhouders vervangen we door een systeem van stakeholders. Bijvoorbeeld: een aandeelhouder maakt het niet uit of hij een aandeel van Shell of Unilever heeft, maar een boer die lid is van Avebe is betrokken omdat hij mede-eigenaar is. Vooral in de zorg kan een coöperatie van grote betekenis zijn. Dat heb ik ingevoerd bij het ziekenhuis in Schiedam-Vlaardingen. Daar zijn zorgverzekeraar, artsen en andere werknemers eigenaar geworden, eventuele winst wordt niet uitgekeerd aan aandeelhouders maar geïnvesteerd in het ziekenhuis zelf – een MRI bijvoorbeeld. We gooien het kapitalisme zeker niet overboord, maar halen de scherpe kanten er vanaf.'

Pensioenleeftijd verder omhoog

De miljoenennota wordt voortaan gepresenteerd door de relatief jonge *Erwin Bulte* (43). Bulte is hoogleraar Ontwikkelingseconomie in Wageningen en Milieueconomie in Tilburg. Hij ontving vorig jaar de prestigieuze Vicibeurs en was lid van de RMNO. Hij belooft dat de overheidsfinanciën over 10 jaar weer gezond zijn.

'Na de huidige ronde van bezuinigingen komt er een nieuwe flinke ronde van ongeveer 10 tot 15 miljard. Het is onvermijdelijk dat de pensioenleeftijd verder omhoog gaat. Jammer voor de studenten, maar de trend ingezet door Halbe Zijlstra zal worden doorgezet: grotere nadruk op lenen en extra beloningen voor snel afstuderen. Bezuinigingen op volksgezondheid zijn natuurlijk een heikel thema. Ik vraag me af of de techniek op dit gebied leidend zou moeten zijn ("Het kan dus het moet"). Gezien mijn achtergrond is het geen verrassing dat ik geen voorstander ben van verdere bezuinigingen op ontwikkelingshulp.

In de belastingsfeer zou ik de hypotheekrente afschaffen (als deel van een omvattend plan waarin ook de huursector op de schop gaat), zou ik het rekeningrijden invoeren, en zal ik me inzetten voor een internationale belasting op flitskapitaal (de Tobin tax).

Griekenland moet uit de euro stappen, want zelfs als de schulden worden kwijtgescholden zijn de Grieken niet concurrerend. De nominale lonen moeten fors omlaag – dat zal niet snel gebeuren – ofwel de Grieken moeten hun eigen munt kunnen devalueren. Nederland zit over 10 jaar in de neurozone, en speelt daarin een leidende rol.'

Dierenwelzijn als exportwaarde

Op Landbouw en Dierenwelzijn zit *Hans Hopster*, de *dark horse* van het nieuwe kabinet. Als lector diermanagement bij VHL en DLO-onderzoeker bij Livestock Research heeft hij echter een enorme reputatie.

'Ik vind dat Nederland meer ambitie moet hebben rond dierenwelzijn. Dit kabinet wil alleen nog Europees beleid uitvoeren, zodat het "speelveld" voor ieder gelijk is. De Nederlandse consument is in toenemende mate tevreden met het Europese niveau van dierenwelzijn. Wij zijn kampioen in de productie van "commodities", maar op deze manier doorgaan heeft in Nederland onvoldoende toekomstperspectief. We moeten dus inzetten op het produceren van meerwaarde, zoals aantoonbaar beter dierenwelzijn.

De dierenbescherming lanceerde al eerder een vleessegment met *Beter Leven* sterren dat tussen duur, ecologisch en gewoon vlees in ligt. Op die lijn moet je voortborduren. Door consumenten meer te laten betalen voor dierenwelzijn. Die extra marge moet dan wel eerlijke manier worden verdeeld in de keten. Veehouders moet je belonen voor gewenst gedrag. De overheid moet toezicht houden, stimuleren en faciliteren, maar het bedrijfsleven moet het voortouw nemen. Exportwaarde wordt niet alleen bepaald door melk, vlees en eieren, maar ook door kennis van diervriendelijke productie.'

Subsidie op gezond voedsel

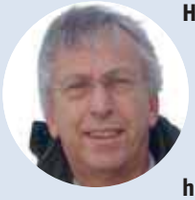

***Edith Feskens* is de gedroomde kandidaat voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Feskens is een internationaal gerespecteerd epidemioloog en heeft ruime ervaring bij het Rijksinstituut voor de volksgezondheid.**

'Preventie wordt de focus van mijn beleid. Zonder aandacht voor preventie rijzen de kosten de pan uit en ontstaan er meer chronische ziekten. Ik zou hiervoor eerst een aantal maatregelen van mijn voorganger terugdraaien, dat is helaas nodig. De diëtist komt weer in de basisverzekering. Fysiotherapie moet goed bereikbaar blijven. Ik zou subsidie op gezond voedsel voor de lagere socio-economische klasse overwegen. Het hele idee dat leefstijl ieders eigen verantwoordelijkheid is, laat ik los.

Mijn hele beleid moet bovendien wetenschappelijk gefundeerd zijn en kosteneffectief. Er is in Nederland veel onderzoek gedaan op het gebied van preventie, bijvoorbeeld naar motivatie, leefstijlveranderingen en buurten in bewegingen. De vorige minister heeft gedaan alsof het niet bestond. Wel besteedde hij 70 miljoen aan een plan voor sportcoaches. Een plan met slechts één pilot, geen evaluatie en zonder het eerst goed te testen. Dat is hapsnap beleid gebaseerd op anekdotes en niet op het onderzoek waar wetenschappers voor staan.'

Zoveel mogelijk eiwitten uit zee

Het nieuwe ministerie van Natuurbeheer en Visserij wordt aangevoerd door *Han Lindeboom*, nu nog business unit manager bij Imares. Hij wist zich staande te houden in gevoelige kwesties als schelpdiervisserij en teruglopende visstanden in Noordzee. Lindeboom werkt op Texel maar is kind aan huis bij het ministerie van EL&I en Paleis Noordeinde.

'Het huidige natuurbeleid vind ik niks. Weilanden vind ik best mooi, maar ik zal geen geld steken in het verfraaien van boerenlandschap. Ik ga voor de echte natuur. De ecologische hoofdstructuur gaan we, zover als noodzakelijk, uitvoeren. Ik besef dat het goedkoper moet, maar er zullen zeker kansen liggen. Daar zou ik experts naar laten kijken.

In mijn visserijbeleid wil ik verantwoord en duurzaam zoveel mogelijk eiwitten uit zee halen. Dat betekent met minimale bodemberoering en minimale bijvangst. Ik stel de randvoorwaarden en slimme jongens kunnen daarbinnen hun gang gaan. Ik daag uit tot innovatieve en selectieve vistechnieken.

Als een soort dreigt uit te sterven, dan ben ik streng. Zo moet er, anders dan nu, een totaalverbod op palingvisserij komen.

Ook wil ik experimenteren met *fish stocks*. Maak vissers eigenaar van vissen in een gebied, waarvoor ze zelf vervolgens verantwoordelijk zijn.'

Justitie moet socialer

***Herman Eijsackers* is vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit en hij adviseert het ministerie van EL&I over wetenschap. Eijsackers is benaderd als bewindsman op Justitie, maar op zijn verzoek is de naam van het departement veranderd in het Ministerie van Normatieve Zaken.**

'Ik vind dat de overheid een gidsende, kaderstellende en borgende rol heeft voor wat betreft de normen en waarden van deze maatschappij. Justitie moet een socialer gezicht krijgen. Het stellen van kaders is nu restrictief van aard, terwijl de overheid mee gedragsbevorderend moet zijn.

Een voorbeeld is de huidige financiële situatie. Nu zijn er geen mogelijkheden om aan financieel misbruik paal en perk te stellen. Op kleine schaal wordt misbruik aangepakt, bijvoorbeeld de burger die fraudeert, maar op grote schaal lukt dat niet. Denk bijvoorbeeld aan de figuren die buitenlandse schulden opkopen en via de rechter betaling ervan afdwingen. De overheid die laat zien dat ze misbruik op grote schaal aanpakt, stelt een voorbeeld voor veel kleinere handelingen.

De wetgeving rond *intellectual property* ga ik op een ethisch verantwoorde manier uitwerken. Waar de octrooiwetgeving een algemeen belang zou moeten dienen, zie je nu dat de *intellectual property rights* vooral bij de hele grote concerns terecht komen. Dat brengt schade aan de vooruitgang in de wetenschap en de toepassing van nieuwe kennis, met negatieve gevolgen voor de wereldvoedselvoorziening.

Ik ga wetgeving ontwikkelen voor nieuwe media. In onze maatschappij is informatie-uitwisseling cruciaal. Als je constateert dat veel meningsvorming, politiek en beleid gegrond wordt op een tweet of een internetactie (denk aan de vaccinatie tegen baarmoederhalskanker), dan heeft de overheid de verantwoordelijkheid daar kaderstellend en controlerend in op te treden.'

Doorgaan met topsectoren

Na zijn afzwaaien bij het onderwijsinstituut gaat *Pim Brascamp* meteen aan de slag als minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Hij neemt een jarenlange ervaring mee als hoogleraar in de Fokkerij en Genetica en als beleidsmaker in het onderwijs.

'Als minister zou ik meteen vrede sluiten met mijn collega op EL&I. Voor het eerst zijn innovatiebeleid en fundamenteel onderzoek nu gescheiden en dat is een probleem. Ik zou wel doorgaan met de topsectoren, min de slechte elementen, omdat ik continuïteit van beleid hoog in het vaandel heb staan. Onderzoek en onderwijs zijn immers langetermijninvesteringen. Je kunt wel sturen, maar dat moet geleidelijk. Je moet dynamiek hebben maar niet schoksgewijs willen veranderen. Ik zou me ook niet te veel met de dagelijkse praktijk van professionals als leerkrachten te bemoeien. Dus geen overregulering, geen micromanagement. Als overheid moet je je beperkingen kennen.

Ik zou ook veel minder en nooit eenzijdig inzetten op excellentie. Je moet in de top 75 procent investeren en niet in de top 2 procent. Een fokker krijgt immers alleen goede dieren als hij genoeg massa heeft voor selectie. Er zijn goede redenen aan te nemen dat onderwijskundig hetzelfde opgaat. Bovendien vind ik belangrijk dat het voor docenten een genoegen en eer blijft studenten op te leiden. In overleg met de premier zou ik zelfs overwegen om 10 procent meer leerlingen in een klas te hebben en de docent vervolgens 10 procent meer te betalen.'

Zuinig zijn op de VN

De post van ontwikkelingssamenwerking keert terug en wordt bezet door socioloog *Thea Hilhorst*. Zij is gespecialiseerd in de maatschappelijke gevolgen van natuurrampen en conflicten. Hilhorst gaat het ontwikkelingsbeleid niet omgooien. Juist niet.

'Ik wil eerst kijken naar het beleid van mijn voorgangers en het goede behouden. Het meest irritante aan ontwikkelingssamenwerking zijn de cycli waarin al het voorafgaande beleid wordt verguisd en vervangen. Het is magisch denken dat de nieuwe aanpak zich vervolgens in drie, vier jaar gaat bewijzen. Zo werken die processen niet. Voor mij dus geen spectaculaire beleidsrichtingen. Ik zoek continuïteit en versterk wat zich al bewezen heeft.

Ten tweede wil ik veel aandacht besteden aan de VN. We moeten zuinig zijn op dit bouwwerk dat de wereld tot méér maakt dan de som van individuele landen. Tegelijk constateer ik dat het systeem in de praktijk log, duur en vaak ineffectief is. Het risico is dat het draagvlak daardoor verdwijnt en dat zou het een dramatisch verlies zijn. Ik zou dus inzetten op een stevige hervorming van de VN, samen met zoveel mogelijk donoren, met name uit Europa. Dat begint met een herwaardering van wat het maatschappelijk middenveld hierin kan beteken.' R